Y Gymraeg yn y Gymdeithas: Iaith fyw, Iaith byw?

Alex Lovell, Darlithydd yn y Gymraeg

100 1920~2020
Swansea University
Prifysgol Abertawe

IAITH FYW, IAITH BYW?
A LIVING LANGUAGE, A LANGUAGE FOR LIVING?

"For all practical purposes **Welsh is a dead language**."

- Papur newydd 'The Times' yn 1866
- 150 mlynedd yn ddiweddarach – mae'r Iaith yn dal i fyw!

IAITH FYW?

A LIVING LANGUAGE?

Faint o bobl sy'n siarad Cymraeg yng Nghymru, yn ôl Cyfrifiad (*Census*) 2011?

A. 19%

B. 10%

C. 25%

Ch. 5%

IAITH FYW?
A LIVING LANGUAGE?

Cyfrifiad 2001 / 2001 Census:

- 20.8% o boblogaeth Cymru yn gallu siarad Cymraeg (582,000)
- 16.3% yn gallu darllen, ysgrifennu a siarad yn Gymraeg (457,946)

IAITH FYW?

A LIVING LANGUAGE?

Cyfrifiad 2011 / 2011 Census:

- 19.0% o boblogaeth Cymru yn gallu siarad Cymraeg (562,000)
- 14.6% yn gallu darllen, ysgrifennu a siarad yn Gymraeg (431,000)
- Er bod poblogaeth Cymru wedi tyfu ers 2001 felly, mae nifer y siaradwyr Cymraeg wedi gostwng

IAITH FYW?
A LIVING LANGUAGE?

Cymraeg 2050 – Miliwn o siaradwyr:

- "Ein huchelgais ni (*our* ambition) fel Llywodraeth Cymru yw gweld miliwn o bobl yn gallu **mwynhau siarad a defnyddio'r Gymraeg** erbyn 2050."
- Mae'n rhaid i ni sicrhau bod pobl yn defnyddio eu Cymraeg bob dydd er mwyn cyrraedd y nod (*to achieve this goal*)

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Allwch chi feddwl am unrhyw enwogion (selebs) sy’n siarad Gymraeg?

Ioan Gruffudd
(Solomon a Gaenor)

Mali Ann Rees
(Craith, Tourist Trap)

Mark Lewis Jones
(Un bore Mercher)

Erin Richards
(Gotham)

Eve Myles
(Un bore Mercher)

Iwan Rheon
(Game of Thrones)

Alex Jones
(The One Show)

Jason Mohammad
(Cyflwynydd radio)

Aaron Ramsey
(Peldroediwr)

Nigel Owens
(Dyfarnwr rygbi)

Huw Edwards
(Cyflwynydd newyddion)

IAITH BYW?

A LANGUAGE FOR LIVING?

Ydy'n bwysig i enwogion ddefnyddio'r Gymraeg?

- Rhoi **statws** a **phroffil** i'r iaith ar lwyfan genedlaethol / ryngwladol (*national / international stage*).
- Dangos bod Cymraeg yn **iaith fyw (*a living language*)** ac yn **iaith byw (a language for living)**.
- **Ysbrydoli (*inspire*)** pobl ifanc i ddefnyddio'r iaith hefyd.

Nigel Owens MBE @Nigelrefowens Following

Pob lwc I bois Clwb Seiclo Cwm Gwendraeth ar eu taith heddi. Best of luck to the boys from Clwb Seiclo Cwm Gwendraeth on their cycling challenge this weekend. @JlloydJustin @heflloyd @cdlewis4 @thomasw40 and everyone else. Sorry I can't be with you had the bike out ready too.

Mali Ann Rees @maliannrees

Methu aros i ddechrau 👊

>
>
> **Theatr Genedlaethol Cymru** @TheatrGenCymru
> CYHOEDDIAD / ANNOUNCEMENT
> Cyhoeddi cast a thaith Y Cylch Sialc.
> Announcing cast and tour details for Y Cylch Sialc....

12:16 PM - 13 Jun 2019 from Cardiff, Wales

3 Retweets 23 Likes

3 23

Huw Stephens @huwstephens Following

Diolch #Tafwyl am ddiwrnod hyfryd. We're gonna need a bigger castle. @Tafwyl in Cardiff was brilliant, and it's on all day tomorrow too.

Ioan Gruffudd @ioangruffudd Follow

Wrth. Fy. Modd! Diolch o galon @BAFTACymru. Hynod o falch i dderbyn yr enwebiad, ond balchach fyth i fod yng nghwmni enwebeion syfrdanol o wych! Parch. 🙏🙌

>
> **BAFTA Cymru** @BAFTACymru
> Nominees / Enwebeion
> 👏 Actor 👏
> @ioangruffudd (#Liar)

11:02 PM - 7 Sep 2018 from Los Angeles, CA

36 Retweets 455 Likes

40 36 455

Iwan Rheon @iwanrheon Follow

Diolch am y gwahoddiad. Hyfryd bod yna pawb a chael cyfarfod Mr Urdd! #Urdd2019

>
> **Urdd Gobaith Cymru** @Urdd
> Diolch i ti @iwanrheon am fod yn Llywydd y Dydd ar ddiwrnod cyntaf @EisteddfodUrdd . Falch fod gennyt gymaint o atgofion da o'r Urdd a gobeithio wnes di fwynhau dy ddiwrnod! Welwn ni ti'n fuan 🙌🏴󠁧󠁢󠁷󠁬󠁳󠁿👍 A great start to the @EisteddfodUrdd with Iwan...

10:40 PM - 27 May 2019

57 Retweets 925 Likes

18 57 925

[Iwan Rheon o Game of Thrones yn siarad yn yr Urdd]

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Beth am gwmnïau?

Pam mae'n bwysig i gwmnïau ddefnyddio'r iaith?

- Annog (*encourage*) pobl i ddefnyddio Cymraeg mewn siopau lleol
- Dangos bod yr iaith Gymraeg a'r iaith Saesneg yn gyfartal (*equal*)
- Normaleiddio (*normalise*) defnyddio Cymraeg yn y gymuned!

£1
peppers
pupurau
potatoes
tatws

adidas UK
@adidasUK
Follow
Cryfder ac undod.
Erioed wedi amau.
@FAWales mentro gyda'n gilydd.
#FirstNeverFollows
GIF

COLUR
EWINEDD
PERSAWR
BLEW YR
AMRANT
& BAR AEL
GOFAL GWALLT
BAR SYCHU GWALLT
CROEN
TYLLU

co
op
Llun - Sad: 6am - 10pm
Sul: 10am - 4pm
Defnyddiwch eich
cerdyn yma
Use your card here

COSTA
DRIVE THRU
GYRRU TRWODD

tasgau'r cartref ac addurno
dec & diy

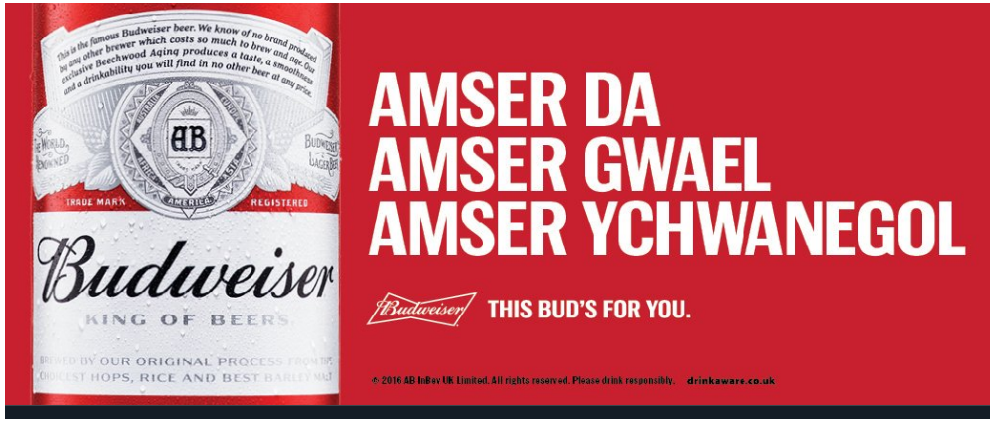
Budweiser
KING OF BEERS
AMSER DA
AMSER GWAEL
AMSER YCHWANEGOL
THIS BUD'S FOR YOU.

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Pwy sy'n hyrwyddo'r Gymraeg yn eich cymunedau chi?

- Meddyliwch am enghreifftiau o bobl sy'n hyrwyddo'r (*promote*) Gymraeg yn eich ardal chi.
- Beth mae'r bobl hyn yn ei wneud i hyrwyddo'r iaith?

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Medal y Dysgwyr, Eisteddfod yr Urdd 2017

- Rebecca Jones
- Dod o Aberdâr
- Gradd Dosbarth 1^{af} (*1st Class Honours*) yn y Gymraeg, Prifysgol Abertawe
- Gweithio fel cyfieithydd (*translator*)

https://www.youtube.com/watch?v=XsBdQMGrs6s

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Medal y Dysgwyr, Eisteddfod yr Urdd 2018

- Rebecca Morgan
- Dod o Bencoed, Pen-y-Bont
- Gradd Dosbarth 1^{af} (*1st Class Honours*) yn y Gymraeg, Prifysgol Abertawe
- Athrawes yn y Gymraeg mewn ysgol uwchradd

https://www.youtube.com/watch?v=clDBnSvcUOk

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Swansea University Prifysgol Abertawe 100 1920~2020

Medal Bobi Jones, Eisteddfod yr Urdd 2019

- Adam Williams
- Dod o Fagwyr, Sir Fynwy
- Dechrau BA Cymraeg ac Almaeneg yn Abertawe fis Medi
- Wedi defnyddio'r iaith o ddydd i ddydd yn yr ysgol ac wrth gymdeithasu.
- Adam yw enillydd cyntaf y wobr hon!

https://www.youtube.com/watch?v=X_7W0N2V_mU

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Swansea University
Prifysgol Abertawe
1920~2020

Sut allwch chi ysbrydoli (*inspire*) pobl eraill i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg?

IAITH BYW?

A LANGUAGE FOR LIVING?

Clwb Gemau Fideo

"Mae Sianel Youtube 'Yn chwarae' gan Fenter Caerffili yn bwysig i ni oherwydd mae'n gyfle da i **gymdeithasu (*socialise*) trwy gyfrwng y Gymraeg** gyda phobl newydd tua'r un oedran â ni ac yn gyfle i ddefnyddio'r iaith mewn awyrgylch hamddenol a naturiol **o fewn y gymuned**."

Thomas Hughes a Dafydd Price, Sianel Youtube 'Yn Chwarae'

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Clwb Cerdded drwy'r Gymraeg

"Dw i'n meddwl bod e'n hybu'r iaith yn ein cymuned ni oherwydd bod **pobl leol yn gallu gwrando arnon ni'n siarad Cymraeg** wrth i ni gerdded."

Steve Griffiths, Clwb Cerdded drwy'r Gymraeg

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Ffrindiaith

Cynllun (*scheme*) sy'n annog dysgwyr a siaradwyr Cymraeg i ddod at ei gilydd (*come together*) mewn sefyllfa anffurfiol i siarad Cymraeg.

"Mae Ffrindiaith yn sbarduno (*to spur on*) dysgwyr i deimlo eu bod yn **perthyn (*belong*) i'r gymuned Gymraeg** naturiol…"

Siân Merlys, Swyddog Dysgu Cymunedol CiO, Cyngor Sir Gâr

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Sut allwch chi ysbrydoli pobl eraill i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg?

- Gwirfoddoli – e.e. mewn ysgolion; yn yr Eisteddfod; Menter Iaith leol
- Ymuno â chlybiau / grwpiau / gweithgareddau lleol

IAITH BYW?
A LANGUAGE FOR LIVING?

Sut allwch chi ysbrydoli pobl eraill i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg?

- Defnyddio'r Gymraeg bob dydd...
  - ar wefannau cymdeithasol;
  - mewn negeseuon testun (*text messages*);
  - yn y stryd;
  - mewn siopau – defnyddio tiliau hunan-wasanaeth (self-service tills) yn Gymraeg;
  - defnyddio'r peiriant arian (*cash machine*)

DARLLEN PELLACH
FURTHER READING

Hodges & Prys (2017). *Pecyn Cymorth Hybu'r Gymraeg yn y Gymuned*. Ysgol Gwyddorau Cymdeithas, Prifysgol Bangor: http://www.mentrauiaith.cymru/cms/wp-content/uploads/2017/08/Pecyn-Cymorth-Hybur-Gymraeg-yn-y-Gymuned-PDF.pdf

Y Gymraeg yn y Gymdeithas: Iaith fyw, Iaith byw?

Alex Lovell, Darlithydd yn y Gymraeg

1920~2020
Swansea University
Prifysgol Abertawe